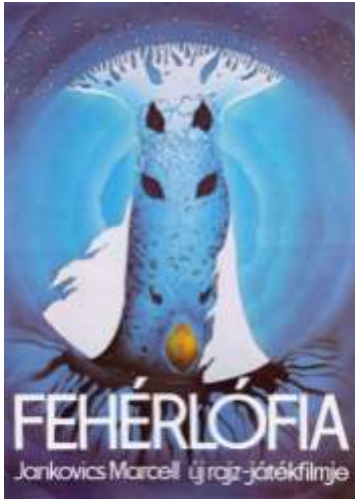

Fehérlófia

színes magyar animációs film, 80 perc, 1981

A legismertebb magyar népmesének és a Távol-Kelettől Ausztriáig elterjedt változatainak nyomán készült a film. A fehér kanca megellik, fia születik. Mesét mond neki egy királyi párról, annak három fiáról, feleségeikről: Aranyhajúról, Ezüsthajúról és Rézhajúról. Az asszonyok kíváncsisága miatt három alvilági sárkány elpusztítja váraikat meg a férfiakat és a királykisasszonyokat földalatti birodalmába hurcolja. A mese hallatán a fehér ló fia szent esküvessel fogadja meg, hogy elbánik a gonoszokkal.

Alkotók:

Rendező: Jankovics Marcell

Forgatókönyv: Jankovics Marcell, György László

Zeneszerző: Vajda István

Operatőr: Bacsó Zoltán

Vágó: Hap Magda

Szinkronhangok:

Szabó Gyula (Hétszűnyű Kaponyányi Monók, Esőkirály)

Cserhalmi György (Fanyűvő, Vasgyúró, Kőmorzsoló)

Pap Vera (Aranyhajú Nyárszépe, Ezüsthajú Tavasszépe,

Rézhajú Ősszépe)

Szemes Mari (Fehérló, Hókirálynő)

Szalma Ferenc (Griffmadár)

dr. Tóth Szabolcs (Tizenkétfejű, Hétfejű, Háromfejű sárkány)

Korosztály: Jankovics Marcell kisgyerekeknek készítette, mégis 12-es karikát kapott a film a TV-ben. A filmben megjelenő szimbólumokat ugyanakkor nem feltétlen értik meg a kisgyerekek. Nehezen tudnám besorolni, hogy mely korosztály számára ajánlott a film.

Életrajzok

Jankovics Marcell

(Budapest, 1941. október 21. – Budapest, 2021. május 29.)
a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth- és Balázs
Béla-díjas rajzfilmrendező, grafikus, könyvillusztrátor,
kultúrtörténész, író, politikus

Apja Jankovics Marcell (1906–1970) banktisztviselő, anyja Bartha Margit (1906–1981?), nagyapja Jankovich Marcell (1874–1949) író, politikus, ügyvéd volt. Nővére Jankovics Eszter (1934). Felesége Rubovszky Éva (1945) finnugrista. Apjukat 1950-ben koholt vádak alapján letartóztatták, és életfogytiglani kényszermunkára ítélték. '56-ban kiszabadították; a forradalom leverése után felügyelett

szabadról maradt. Közben családját 1951-ben kitelepítették, ahonnan csak 1953-ban térhettek vissza. A gyermek Marcell 1955-től a Pannonhalmi Bencés Gimnáziumba járt, ott is érettségizett.

1959–60-ban segéd munkásként dolgozott, majd a Pannónia Filmvállalathoz (ma Pannóniafilm Kft.) került, ahol fázisrajzolóként kezdett. 1965-ben rendezőnek nevezték ki, majd három évig, 1968-ig Dargay Attilával és Nepp Józseffel közösen készítették a nagy sikerű *Gusztáv* című rajzfilmsorozatot. 1971–72-ben a Kisképzőben tanított animációt. 1973-ban a Hanna-Barbera megvásárolta a *János vitéz* című rajzfilmje amerikai forgalmazási jogát, ám azt nem mutatták be Amerikában. A *Sisyphus* című munkáját 1974-ben Oscar-díjra jelölték.

Küzdők című alkotásával 1977-ben elnyerte a cannes-i fesztivál legjobb rövidfilmnek járó Arany Pálma-díját. Az akkori kultúrpolitika jellemző epizódjaként Jankovics helyett mást küldtek ki a díj átvételére. 1981-től az Iparművészeti Főiskolán tanított szintén animációt. Két évvel később elkészült *Az ember tragédiájának* animációs film forgatókönyve. 1994-ben a Magyar Művészeti Akadémia tagja lett, majd két évvel később kinevezték a Pannóniafilm Kft. ügyvezető igazgatójává. Még ugyanebben az évben megpályázta a Duna Televízió elnöki posztját, sikertelenül. A következő évben a Magyar Iparművészeti Egyetem DLA tudományos fokozattal rendelkező egyetemi magántanára lett.

1998–2002 között, majd 2010. augusztus 1. és 2011. október 15. között a Nemzeti Kulturális Alap Bizottsága, 1998-tól a Magyar Művelődési Társaság elnöke volt. 2003-tól a Fidesz Kulturális Tagozatának elnökségi tagja volt.

Bacsó Zoltán

(Pécs, 1947. január 29. –)

Balázs Béla-díjas animációs operatőr

1947-ben született Pécsen. Iskoláit Kecskeméten végezte, itt szerzett fényképész szakképesítést is. 1967 márciusától volt a Pannónia Filmstúdió munkatársa, először, mint állófotós, majd segédoperatőr, végül kinevezett operatőr egészen 2003-ban történt nyugdíjba meneteléig. Ezt követően 2009-ig a filmgyár jogutódjánál, a Pannóniafilm Kft.-nél készített animációs filmeket 35 mm-es kamerával. A 2008/2009-es tanévtől a Kaposvári Egyetemen három éven keresztül több mint 30 vizsgafilm elkészítésében segédkezett. 2012-től a Budapesti Kommunikációs Főiskolán (ma Budapesti Metropolitan Egyetem) óraadó tanár.

Hosszú pályafutása során számos munkahelyi és minisztériumi kitüntetésben részesült. Megkapta az MTV Nívódíját, majd 1994-ben a Balázs Béla-díjat is. A közreműködésével készült filmek számtalan díjat nyertek hazai és külföldi fesztiválokon, többek között az első magyar Oscar díjat, *A légy* című animációs filmért, és két cannes-i Arany Pálmát.

Operatőri munkái az egész estés rajzfilmekről, a sorozatokon és egyedi kisfilmek tucatjain keresztül a reklámokig terjednek. Számuk ma már meghaladja az ötszázötvenet. Olyan híres rendezőkkel dolgozott együtt, mint Dargay Attila, Gémes József, Gyulai Líviusz, Hernádi Tibor, Jankovics Marcell, Keresztes Dóra, Kiss Iván, Koltai Jenő, Kovásznai György, Macskássy Katalin, Macskássy Gyula, Nepp József, Orosz István, Reisenbüchler Sándor, Richly Zsolt, Rofusz Ferenc, Rofusz Kinga, Szabó Sipos Tamás, Tóth Pál, Ternovszky Béla és Vajda Béla.

Hap Magda

(Budapest, 1940. október 11. –

Budapest, 2008. június 10.)

Balázs Béla-díjas filmvágó

1959-1970 között a Pannónia Filmstúdióban volt szinkronvágó. A Színház- és Filmművészeti Főiskola vágó szakán tanult 1968-1971 között. 1970-től a Pannónia Filmstúdióban, a későbbi Pannóniafilm Kft.-ben animációs filmek vágója volt. 1995-ben nyugdíjba vonult.

Számos közismert rajzfilm vágója, többek között kezei munkáját dicséri a *Vuk*, *A kockásfülű nyúl*, a *Lúdas Matyi*, a *Macskafogó*, és számtalan animációs rövidfilm, köztük Reisenbüchler Sándor

különleges filmjei. Súlyos betegségben hunyt el 2008-ban. Férje Czipauer János volt, szintén vágó a Pannónia Filmstúdióban. Testvére Hap Béla műfordító, Bohumil Hrabal műveinek magyarra ültetője.

Szereplők életrajza

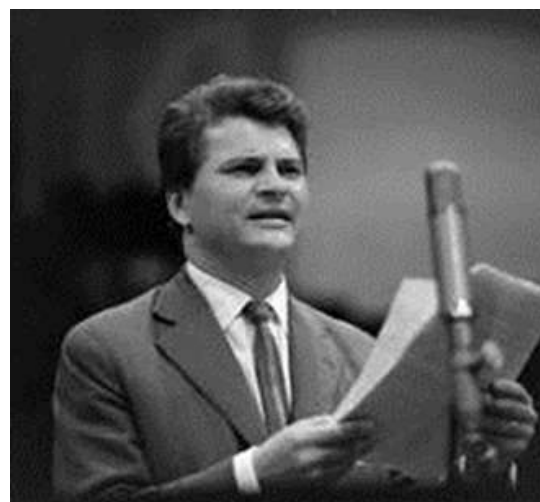
Szabó Gyula

(Kunszentmárton, 1930. július 15. –

Budapest, 2014. április 4.)

a Nemzet Színésze címmel kitüntetett, Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas színművész, érdemes és kiváló művész

1950 és 1954 között járt a Színház- és Filmművészeti Főiskolára. 1954 és 1993 között Budapesten a Petőfi Színház, a Jókai Színház, a Thália Színház és az Arizona Színház színésze, 1993-tól 1996-ig a Művész Színházé. 1996-tól a székesfehérvári Vörösmarty Színházban játszott. 1979-től a Színház- és Filmművészeti Főiskola tanára, egyetemi docense. 1953-ban kezdett el filmezni. Legemlékezetesebb és legnépszerűbb alakítása az országot járó, az ártatlanokat a labancokkal szemben megvédő Buga Jakab szerepe volt az 1963-ban bemutatott tizenhárom részes tévésorozatban, *A Tenkes kapitányában*, illetve annak 1965-ös moziváltozatában, amelyben a főhős, a Zenthe Ferenc által megformált Eke Máté hűséges társát játszotta el. Az idősebb nézők máig gyakran azonosítják őt Buga Jakab figurájával, amit a privát életben is többször megtapasztalt már.

Szinkronsínészként is dolgozott, a közönség – többek közt – a *Magyar népmesék* rajzfilmsorozat narrátora és Peter Falk magyar hangjaként is ismerheti. 2006. február 7-én választották a Nemzet Színészevé Agárdy Gábor helyére. 2008. december 12-én kisebb agyvérzést kapott és tíz napig feküdt kórházban. 2009. október 11-én agyhártyagyulladás szállították kórházba, ahol az intenzív osztályra került. Akkor még felépült, de 2014. április 4-én a betegség legyőzte.

Cserhalmi György

(Budapest, 1948. február 17. –)

a Nemzet Színésze címmel kitüntetett,

Kossuth- és Balázs Béla-díjas színész, érdemes művész

Szülei Cserhalmi Gyula és Varga Magda (1922–2015) operaénekes. 1971-ben végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán Békés András osztályában. 1971–72-ben, valamint 1975–77 között a debreceni Csokonai Nemzeti Színház szerződött. 1972–75 között a Veszprémi Petőfi Színházban játszott. 1977–79 között, valamint 1989–91 között a Nemzeti Színház színésze. 1979–83 között a Magyar Filmgyártó Vállalat művésze. 1983-ban a Budapesti Katona József Színház alapítója és 1989-ig tagja is volt. 1991 óta szabadúszó. 1991–92-ben a Labdatér Teátrum művészeti vezetője, 1994–98 között az Új Színház tagja, 1999–2003 között a Radnóti Miklós

Színház tagja volt. 2007-ben Zalaegerszegen rendezőként is bemutatkozott. Arthur Miller *Pillantás a hídról* című művét vitte színre. 2010–18 között Székesfehérvárott, a Vörösmarty Színházban játszott. 2014-ben *Lear király* című darabban a címszerepet játszotta.

Több mint kétszáz filmben játszott, korunk egyik legjelentősebb férfiszínésze, modern hőstípus. Számos Oscar-díjra jelölt film szereplője. Szabó István *Mephisto* című műve meg is kapta a díjat. Sokat foglalkoztatják a cseh filmesek is. Szerepelt többek között Ondrej Trojan *Želary* című alkotásában. Ez a film 2004-ben szintén Oscar-jelölt volt. Wim Wenders a 10 legjobb színész közé választotta be Cserhalmi Györgyöt. 2009-ben az európai parlamenti választáson a Lehet Más a Politika és a Humanista Párt által alakított listán a 20. helyen szerepelt. 2014-ben Bitskey Tiborral együtt a Nemzet Színészevé választották az elhunyt Sztankay István és Avar István helyére. 2012 óta a Magyar Művészeti Akadémia levelező tagja. Felesége a 2016-ban elhunyt Cserhalmi Erzsébet színésznő volt, lányuk Cserhalmi Sára filmrendező. A Balaton-felvidéki Kékkút lakója. 2020 tavaszán beszélt először daganatos megbetegedéséről. Életmentő műtéten esett át: eltávolították epehólyagját, patkóbelét és a hasnyálmirigyének egy részét is.

Pap Vera

(Budapest, 1956. január 27. – Budapest, 2015. április 9.)

Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművésznő, érdemes és kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja

Pap Vera 1956. január 27-én született Budapesten Pap János és Richter Mária gyermekeként. Gyermekkorát Kőbányán töltötte. Eredetileg bohóc szeretett volna lenni. A Színház- és Filmművészeti Főiskolán végzett 1979-ben (1975-től), azóta volt a fővárosi Vígszínház társulatának tagja. Több filmben is emlékezetes alakítást nyújtott. 2002. március 15-én az ő főszereplésével nyílt meg az új Nemzeti Színház. 2012-től küzdött súlyos betegségével, bízott felépülésében. Kezelései alatt szinte kihagyás nélkül játszott a színpadon. 2015. február 8-án lépett utoljára színpadra, Heather Raffo *Fátyol nélkül* című drámájában, amiben Hudát alakította. 2015 tavaszán, egy ausztriai klinikán vett részt kezelésen, amely sikertelennek bizonyult. 2015. április 9-én csendesesen hunyt el.

Pap Verát a Vígszínház és az Emberi Erőforrások Minisztériuma saját halottjának tekintette. Halála estéjén a Duna televízió a *Csapd le csacsi!* című filmet vetítette le a művésznő emlékére. 2015. április 24-én barátai, kollégái, tisztelői búcsúztatták a Vígszínház nagyszínpadán, felelevenítve a korszakos, kiemelkedő színészi pályafutásának emlékezetes pillanatait és páratlan személyiségét.

Szemes Mari

(Sasvár, 1932. május 7. – Budapest, 1988. december 10.)

Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas színművésznő,
érdemes és kiváló művész

1952-ben végezte el a Színház- és Filmművészeti Főiskolát, Gellért Endre tanítványaként, majd a Szegedi Nemzeti Színházhoz került. Szemes Mari 1949-ben állt először felvevőgép elé. 1954-ben a Petőfi színház, 1955-től a József Attila Színház, 1984-től haláláig pedig a Nemzeti Színház tagja volt. Utolsó színpadi szerepe a Nemzeti Színházban a dajka volt Shakespeare *Rómeó és Júliájában*.

Férje volt Pamuk István, akitől született egy fia. Második férje Simor András zenész volt. Leukémiában hunyt el.

Érdekességek, kulisszatitkok

Születésnap ajándék

A *Fehérlófiát* Jankovics Marcell 40. születésnapja után egy nappal, 1981. október 22-én mutatták be a hazai mozik.

Ötből a második

Jankovics Marcell első egész estés animációja az 1973-ban bemutatott *János vitéz* volt. Ezt 8 évvel később követte a *Fehérlófia*, majd közel 20 éves kihagyás után 2002-ben az *Ének a Csodaszarvasról*, és rá 9 évvel *Az ember tragédiája* (2011). A *Toldi* sorozatból is terveztek nagyjátékfilm verziót, jelenleg is zajlik a gyártása, ezt viszont sajnos Jankovics már nem élhette meg.

Nézőszámok

Jankovics Marcell rendezte az első egész estés magyar animációt, a *János vitézt* (1973), amire több mint 1,5 millióan váltottak jegyet. Ehhez képest a *Fehérlófia* 490 ezres nézőszáma csalódás volt a rendező számára. Jankovics egyrészt abban látta a kevés néző okát, hogy a film elején szerepelt, hogy „A szkíta, hun, avar s a többi puszta nép emlékének” ajánlják, a nyolcvanas években pedig nem volt szimpatikus, ha az ember a magyar ősmúltat „ennyire meglovagolja”. Másrészt Dargay Attila *Vukját* másfél hónapra rá, Mikuláskor mutatták be a mozikban, és mivel nem lehetett egyszerre két rajzfilmet adni, ezért levették a műsorról a *Fehérlófiát*. A *Vuk* egyébként közel 2,4 millió nézőt vonzott a mozikba, ennél csak a *Lúdas Matyira* váltottak többen jegyet öt évvel előtte.

A közös nevező

A *János vitéz* és a *Fehérlófia* címszereplőinek (és Vasgyúrónak, valamint Kömorzsolónak) is Cserhalmi György adta a szinkronhangját, aki animációs fronton csupán ebben a két filmben vállalt szinkronszerpet.

Előzmény

A *Magyar népmesék* első évadából több epizód tartalmaz *Fehérlófia* elemeket: *A só*, *A macskacica* vagy a *Zöld Péter* vizuális megoldásait (helyszínek, épületek, figuraábrázolás stb.) továbbörökítették az egész estés animációba is, a második évadban pedig a *Fehérlófia* cselekményrészletei figyelhetők meg. Emellett a film elkészítését többéves kutatómunka előzte meg, mely során Jankovics a népmesék, a mítoszok és az égbolt kapcsolatát tanulmányozta.

Elutasított filmterv

A forgatókönyv 1978-ra elkészült változata *A tetejetlen fa* címet kapta, amit azért utasítottak el, mert „szembehelyezkedett a marxizmus által vallott egyenes vonalú idő tézisével.” – ahogy Varga Zoltán írja a 2019-ben megjelent Jankovics-könyvben. Ezért Jankovics három népmesét is beadott, melyek közül a *Fehérlófiát* fogadták el, amit a rendező úgy dolgozott át, hogy a kozmikus szimbólumokkal kapcsolatos kutatásait fel tudja használni.

Olimpiai érem

1984-ben Los Angelesben rendezték meg az olimpiát, amin a magyar sportolók nem vehettek részt, mert a Szovjetunió vezette keleti tömb bojkottálta. Ennek ellenére mégiscsak érmet nyert egy magyar: a *Fehérlófiát* minden idők 50 legjobb animációs alkotása közé választották az olimpiai játékok apropóján megrendezett „animációs olimpián”, ezek közt pedig csupán 6 egész estés volt, a *Fehérlófia* volt az egyik.

Korabeli kritika

A Filmvilág kritikusa nem volt elájulva a *Fehérlófiától*. Úgy gondolta, hogy „a gyerekeknek alighanem túlságosan bonyolult, a felnőtteknek pedig túlságosan mese”, szerinte „a két tündérlány, Háromfejűné és Hétfejűné bizony kirí a filmből szexbomba-külsejével és teljesen indokolatlan ribancviselkedésével”. Összegzésként pedig megjegyezte, hogy „ha mozirendszerünk nem sarkallna az „egész estét betöltő rajzfilmre”, hanem elég lett volna egyetlen órányi terjedelem is, valószínűleg zseniális alkotással lennénk gazdagabbak.”

Kortárs tengerentúli kritikák

Amerikában 2020-ban mutatták be a felújított *Fehérlófiát*, amitől a kritikusok teljesen el voltak ájulva. A Dot & Line összeszedett néhány rajongói idézetet. A Playlist írója ódákat zeng a *Fehérlófiáról*: szerinte Jankovics filmje nagyszerű példa arra, hogy az animáció műfaja akkor tud a leginkább kibontakozni, amikor a tehetség és a kreativitás nem hódol be sem a trendeknek, sem a megfelelésnek való vágynak. Vizuális értelemben ehhez fogható filmet még nem láttunk, habár a modern animációra gyakorolt hatása egyértelműen látszik (itt Genndy Tartakovsky-t, a *Samurai Jack* és a *Dexter laboratóriuma* rendezőjét hozza példának a szerző). A film magával ragadó kecsességgel ötvözi a páratlan stílust és a lenyűgöző tartalmat, az olyan témákat, mint például a pusztítás és a béke, melyet hipnotikus szimbólumokkal és számmisztikával gazdagít. Szerinte a 21. században kevés film mutatja be jobban az animációs történetmesélést, mint a *Fehérlófia*. „Jankovics hiba nélkül ért el minden célt, amit kitűzött a filmmel – egy zseni munkája, ami megérdemli, hogy lássák, elemezzék és újra meg újra elővegyék.” A Wired egészen elképesztő hasonlattal élt: „Képzeld el, hogy Walt Disney zseni korában eltévedt a varázserdőben, belőtte magát és hallucinatívan üzekedett volna egy fehér kancával.”

A Fehérlófia Blu-ray kiadása

Pszichedelikusság

(pszichedelikus jelentése: olyan képzelgéseket kiváltó termék, amely eltorzítja az érzéki észleleteket, érzéseket, vagy megváltoztatja a tudatosság állapotát)

A *Fehérlófiáról* az első jelző, ami mindenkinek eszébe jut az, hogy pszichedelikus. A film Blu-ray kiadásán lévő extrák közt elmondja a rendező, hogy nem a pszichedelikusság vezette, hiszen nem élt kábítószerekkel. „Amitől ez pszichedelikussá lett a sajtóban, az annak köszönhető, hogy az általam ismeretlen pszichedelikus élmény és az álom megélése nagyon közel van egymáshoz. [...] Kultúrtörténeti gyökerei vannak, hogy az ábrázolás mögött valamilyen drogfogyasztás áll, de nem lehet egy egész filmet így csinálni.” Ahogy a rendező mondta, számára azért volt fontos ez a vizualitás, mert szerinte a meséket este kell mesélni, amikor sötét van, ekkor pedig sok negatív dolog újraéledik a gyerekek fejében. Az álmok ezt próbálják feloldani és átsegíteni az álmodót.

Felújítás

A *Fehérlófia* 4K felújítása az Arbelos Films, a Magyar Nemzeti Filmarchívum és a Magyar Filmlabor együttműködésében jött létre 2019-ben. Az észak-, közép- és dél-amerikai forgalmazási jogait szintén az Arbelos Films vette meg, a felújított változat premierje a montreali Fantasia Filmfesztiválon volt, azóta pedig megjelent egy gyönyörű Blu-ray kiadásban is.

Irodalom, film, zene

A *Fehérlófia* története többféle feldolgozást kapott a magyar kultúrában: Arany László (1862) és Illyés Gyula (1974) irodalomban, Jankovics Marcell (1981) filmben, a Bëlga együttes pedig 2005-ben rapzenés formában is adaptálta a történetet két részletben.

Miről szól?

A film a *Fehérlófia* című magyar népmesén alapul, cselekménye az avar, hun és magyar eredetmondák jelképtárából merítkezik. Fehérlófiát, vagy másik nevén Fanyúvót, az emberfeletti erejű fiút egy fehér kanca

hozta világra. A történet az ő fejlődés-, illetve beavatástörténete: útnak indul, hogy legyőzze a Fehér ló halála után a világot hatalmába kerítő három-, hét- és tizenkétfejű sárkányokat, és kiszabadítsa Ősz-, Tavasz- és Nyárszépét, akiket a sárkányok elraboltak. Útja során megbirkózik két másik nagyerejű férfiúval, Kőmorzsolóval és Vasgyúróval, akik a fiú mellé szegődnek, és túljár a fiúkat megkísértő furfangos öregember, a Hétszűnyű Kapanyányi Monyók eszén.

Miért különleges?

A Fehérlófia szereplői kozmikus-természeti archetípusokat jelenítenek meg (napszakokat, évszakokat, történelmi korszakokat), amelyek a film avantgárd megoldásait is inspirálták. Virtuóz módon animált képi világa álomszerűnek hat, fő szervezőelve az ornamentika. A jelenetek tobzódnak a folyamatos átváltozásokban és a lüktető színekben, a film képi mintázataiban különféle absztrakt geometrikus formák és körkörös, mandalaszerű kompozíciók jelennek meg.

Hogyan készült?

A film különös, pszichedelikus látványvilágát erősíti, hogy a film grafikai tervezői (Jankovics Marcell, Richly Zsolt és Hegedűs László) a *Fehérlófia* figuráiban a klasszikus rajzanimációs eljárással szemben egy leginkább csak szerzői rövidfilmekben alkalmazott technikát alkalmaztak, amikor a karakterek körvonalát nem húzták ki fekete kontúrvonallal, így a mozgó figurák nem válnak el élesen a statikus hátterektől. A Vajda István hangmérnök által kreált, máig frissnek és modernnek ható, morajlásszerű zörejekből álló, ambienszerű, atmoszferikus kísérőzene évekkel megelőzte korát.

Hol a helye a (magyar) filmtörténetben?

Jankovics Marcell egész estés, nagyívű animációs mozifilmjei (*János vitéz*, 1973; *Fehérlófia*, 1981; *Ének a csodaszarvasról*, 2002; *Az ember tragédiája*, 2011), valamint a nevével fémjelzett sorozatok (*Magyar népmesék* 1977–2012; *Mondák a magyar történelemből*, 1986) a magyar kultúra évszázados értékeinek egyedi átiratait, amelyek az újratereztetés és a nemzeti identitást erősítő ismeretátadás gesztusával születtek.

Egy emlékezetes jelenet

A *Fehérlófia* cselekményének újszerűsége, hogy az archetipikus történet a modern kori történelmet és civilizációs problémákat is megjeleníti, hiszen az emberiség különböző korszakait jelképező gonosz sárkányfigurák háromfejű kőtotem-bestiaként, hétfejű hernyótalpas lőfegyver-szörnyként és tizenkétfejű digitális pixelekből felépített, felhőkarcoló-monstrumként jelennek meg. A mese történelmi aktualizálását erősíti, hogy a film zárójelenete már az ökokatasztrófát vetíti előre: a modern metropolisz sziluettje mögött látható címszereplő tündöklő napkoronáját gomolygó szmogfelhő takarja el.

A film létrejöttének háttere

A *János vitéz* (1973) óriási sikere ellenére is rögzös út vezetett Jankovics Marcell második egész estés rajzfilmje, a *Fehérlófia* megszületéséhez. A rendező eredetileg – felhasználva (nép)mesékkel és mítoszokkal kapcsolatos elmélyült kutatásait – olyan mesefilmre tervezett, amelyben szintetizálni kívánta a mesék képzeteit az örök körforgásról. A tervet nem támogatta a Pannónia vezetősége, s az alternatívaként benyújtott népmesék közül a *Fehérlófia* ötlete kapott zöld utat. A kivitelezés munkálatai sem mentek könnyen, a rendhagyó stilisztikai megoldások az alkotócsapatot komoly kihívások elé állították.

A *Fehérlófia* szorosan kapcsolódik a *János vitéz*hez és az 1977-ben megkezdett *Magyar népmesék*-sorozathoz (amelyben Jankovics évtizedeken át főrendezőként vett részt), ám merészen eloldódik valamennyitől. A *János*

vitézre emlékeztet az aktív és cselekvőképes főhős figurája (mindkettejüknek Cserhalmi György kölcsönzi a hangját), csak hogy a *Fehérlófiában* kezdettől fogva mitikus (nem pedig idővel emberfelettivé váló) figurát láthatunk, a *Magyar népmesék* stilizált figura- és térábrázolása pedig radikálisabbá válik a *Fehérlófia* képsoraiban.

Történetében a Fanyűvőnek és Fehérlófiának is nevezett naphérosz az anyjától, a fehér kancától gyerekkorában hall a sárkányokról, akik leigázták a világot, és magukkal vitték a királylányokat az alvilágba. Elhatározza, hogy felnőve legyőzi a szörnyeket. Ereje teljében csatlakozik fivéreihez, Vasgyúróhoz és Kőmorzsolóhoz: hárman kutatják fel az alvilág kapuját, amelyet a bajkeverő törpe, a Hétszűnyű Kaponyányi Monyók segítségével lelnek meg. Az alvilágba alászálló Fanyűvő megküzd a rémekkel, kiszabadítja a leányokat, de a felvilágba csak a Griffmadár segítségével tud visszajutni. A helyreállított világrendben Fanyűvő elfoglalja trónját kedvese, a legszebb királylány oldalán, s valamennyien békességben élhetnek.

A *Fehérlófia* történései kifejezetten lassú ritmusban bontakoznak ki, a cselekményépítést a ciklusok, az ismétlődések szervezőelve határozza meg. A nyolcvanperces rajzfilm eseményeiben – de még visszatérő szófordulataiban is – alapvető jelentőségűek a hármas ismétlődések, legyen szó a főhős három fázisból álló táplálásáról, a hősök három találkozásáról a Monyókkal, vagy éppen a varázsszakállból kovácsolt kard (harmadik nekifutásra sikeredő) létrehozásáról. Természetesen ebbe a sorba illik a legdrámaibb és leglátványosabb cselekményelem halmozódása is: a három ritualizált összecsapás Fanyűvőt egyre nagyobb megterhelésnek veti alá, amint először a háromfejű, utána a hétfejű, végül a tizenkétfejű sárkánnyal vív élethalálharcot.

A körforgás koncepciója nemcsak a cselekményvezetést uralja, a figuraábrázolásban is meghatározó jelentőségű. Valamennyi archetípusszerű szereplő kozmikus-természeti jelenségek megtestesítője. A fivérek a Nap stációt, a királykisasszonyok az évszakokat képviselik: az aranyragyogású Fanyűvő a pályája csúcán álló, delelő Nappal azonosítható, a zöldes Vasgyúró a felkelő, a vörös Kőmorzsoló a lenyugvó Napot szimbolizálja, Rézhajú Őszsége, Ezüsthajú Tavasszége és Aranyhajú Nyárszége nevei pedig magukért beszélnek. Az Esőkirály és a Hókirálynő alakjával folytatható a sor: utóbbi alakváltozatában, a cselekmény kezdetén kulcsszerepet betöltő Fehérlóban sűrűsödnek a tél jellegzetességei (hó és jég). A jelképes szereplők palettáján különös szint képviselnek a sárkányok: a rombolás archetipikus figuráiban felfedezhető a modern kor borzalmainak megjelenítése is – a hétfejű sárkány világháborús fegyverarszenálként gördül előre, a tizenkétfejű felhőkarcoló-kolosszusként tornyosul a főhős fölé.

A jelképes figurakészlethez és ritualizált cselekményhez társuló stílusvilág kivételesnek mondható nemcsak a magyar, de az egyetemes animációs-film-történetben is. A *Fehérlófia* olyan egységesség elérését célozza, amely kevésbé megszokott az egész estés animációkban, sokkal inkább jellemző az egyedi (rövid) animációkra. Ennek jegyében a rajzfilmfigurákat – szemben a rajzanimációk zömével – nem veszik körül kontúrvonalak, az alakok egységes egészet alkotnak a hátterekkel. A *Fehérlófia* – folytatva és radikalizálva a *János vitéz* színstilizációját – a színek lüktetésében lenyűgözően gazdag látványvilágot kínál (Jankovicsot Goethe színekör-koncepciója is inspirálta), s a színek hullámozása rendre a figurák metamorfózisával ötvöződik: ez a kettősség folyamatos változásban és pulzálásban tartja a képelemeket (a vizualitás kidolgozásában ki kell emelni a háttértervező Hegedűs 2 László és a színekért felelős Richly Zsolt érdemeit is). A Vajda István által szerzett bizarr zenekíséret pedig, amely a tibeti rituális kántálásokat vette alapul, inkább zörejszerű hanganyag, semmint valódi zene – a *Fehérlófiában* zene és zörej egybemosódnak. A hangtípusok közötti határelmosódás a beszédhangra is kiterjeszthető; dominálnak a filmben a zenei jellegű és/vagy zörejszerű beszédhangok: andalítóan, ringatóan szólal meg Szemes Mari (Fehérló szerepében) és Szabó Gyula (az erdei öregként), míg a sárkányok géphangon dörögnek (Dr. Tóth Szabolcs). Kép és hang ilyenén stilizációjának köszönhetően a *Fehérlófia* úgy hat, mintha megelevenedett álom lenne.

Jankovics „avantgárd mesefilmje” itthon szerény sikert aratott, legalábbis a Pannónia szokványosabb meseanimációihoz képest – nézőszáma mindazonáltal megközelítette a félmilliót. Időközben kultuszfilmmé vált, itthon és külföldön egyaránt: 1984-ben.

Ötletek Könyvtármozis foglalkozásokhoz

- Beszélgessünk a magyar népmesékről, milyen jellegzetességei vannak.
(irodalom:
- <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/MagyarNeprajz-magyar-neprajz-2/v-magyar-nepkolteszet-63D6/nepmese-63EF/a-nepmese-mint-nepkolteszeti-mufaj-6451/>
- http://www.ismerdmegetmagyarorszagot.com/Blog/A_magyar_nepmesek_jellemzoi_I.html
- http://www.ismerdmegetmagyarorszagot.com/Blog/A_magyar_nepmesek_jellemzoi_II.html
- Mik azok a meseszámok? (<https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/4-1502.html>)
- Milyen mesekezdo formulakat ismersz? (<https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/3-1754.html>)
- Milyen mesezaro formulakat ismersz? (<https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/3-1759.html>)
- Kik azok a népmese gyujtok?
Emlitsunk párat (Benedek Elek, Kriza János, Arany László, Berze Nagy János)
- Film és a mese.
Olvassuk el a *Fehérlófia* mesét (esetleg több változatban) és vessük össze a filmmel.
Olvassuk el Benedek Elek *Erős Pali* (<https://mek.oszk.hu/04800/04833/04833.htm#95>), valamint a *Fadöntő* (<https://mek.oszk.hu/04800/04865/04865.htm#82>) című meséjét. Hasonlítsuk össze a *Fehérlófia* című mesével, majd a filmmel is a két mesét.
- Gyerekekkel játszhatunk olyan játékot is, ami az erejüket teszi próbára, például szkanderezhetnek, kötelet húzhatnak, csinálhatnak fekvőtámaszokat, hogy megnézzük, hogy ki a legerősebb.

Játékötlek

Rakd sorba!

Az alábbi felsorolás tetszőleges példányban sokszorosítható (nyomtatás, fénymásolás) és soronkénti felvágás után szétosztható a játékban résztvevők között. Az nyer, aki minél gyorsabban rakja helyes sorrendbe a történetet.

1. Fehérlófia találkozik Kőmorzsolóval, majd Vasgyúróval
2. Fehérlófia elindul világgá
3. Fehérlófia legyőzi mind a három sárkányt
4. A Fehér ló megellik
5. Hétszűnyű Kaponyányi Monyók elveszi a kását Kőmorzsolótól és Vasgyúrótól
6. Fehérlófia találkozik a Griffmadárral
7. Fehérlófia megkapja legkisebb királylány kezét
8. A királylányok megmenekülnek, Fehérlófia az alvilágban maradhatott

(Megoldókulcs: 4, 2, 1, 5, 3, 8, 6, 7)

Keresd a párját!

Az alábbi felsorolás tetszőleges példányban sokszorosítható (nyomtatás, fénymásolás) és soronkénti valamint oszloponkénti felvágás után szétosztható a játékban résztvevők között. Az győz, aki minél gyorsabban rakja egymás mellé az összetartozó papírcsíkokat.
Lehet a lapot egyben is kiosztani, akkor viszont a helyes párokat leggyorsabban összekötő résztvevő győz.

Csavarint	Fa törzsét borító réteg
Előtalál	Nem mondja meg neki
Megverték	Gáncsot vet
Kása	Kabátféle felsőruházat
Szérű	Céltalanul kóborol
Gúzs	Szarvasmarhák csoportja
Szűr	Kötél
Kódorog	Csavart
Gulya	Véletlenül észrevesz
Felbuktat	Eldöngették, elpáholták
Nem köti az orrára	Gabonából készült pépes étel
Kéreg	Simára döngölt terület

Megoldókulcs:

- Csavarint - Csavart;
- Előtalál - Véletlenül észrevesz;
- Megverték - Eldöngették, elpáholták;
- Kása - Gabonából készült pépes étel;
- Szérű - Simára döngölt terület;
- Gúzs - Kötél;
- Szűr - Kabátféle felsőruházat;
- Kódorog - Céltalanul kóborol;
- Gulya - Szarvasmarhák csoportja;
- Felbuktat - Gáncsot vet;
- Nem köti az orrára - Nem mondja meg neki;
- Kéreg - A fa törzsét borító réteg

Jankovics Marcell kvíz

1. Mikor született Jankovics Marcell?

- a, 1942
- b, 1960
- c, 1941

2. Melyik filmsorozatot rendezte?

- a, Vízipók csodapók
- b, Magyar népmesék sorozat
- c, Leó és Fred

3. Melyik évben jelent meg a *Fehérlófia* című egész estés filmje?

- a, 1981
- b, 1978
- c, 1980

4. Melyik filmjét jelölték Oscar-díjra?

- a, Prometheus
- b, Sisyphus
- c, Fehérlófia

5. Melyik filmjéért kapott Arany Pálma-díjat?

- a, Mélyvíz
- b, Hídavatás
- c, Küzdők

6. Melyik évben lett a Nemzet Művésze?

- a, 1994
- b, 2014
- c, 2012

7. Melyik évben hunyt el?

- a, 2021
- b, 2020
- c, 2022

8. Kivel készítette közösen a *Gusztáv* című rajzfilmsorozatot?

- a, Foky Ottó
- b, Dargay Attila
- c, Halász János (John Halas)

(Megoldás: 1-c, 2-b, 3-a, 4-b, 5-c, 6-b, 7-a, 8-b)

Puzzle

Kinyomtatva, sokszorosítva, majd a görbe vonalak mentén szétvágva, ki lehet osztani a játékban résztvevők között. Aki gyorsabban kirakja a képet, az nyer.

Könyvek és egyéb dokumentumok

Benedek Elek: Magyar mese és mondavilág

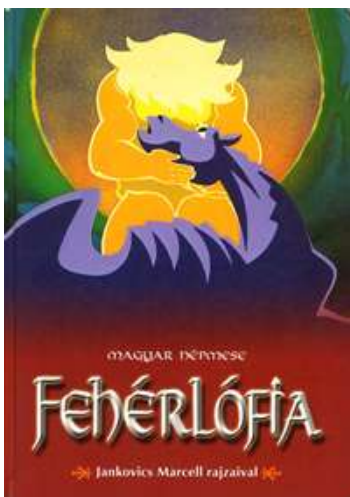
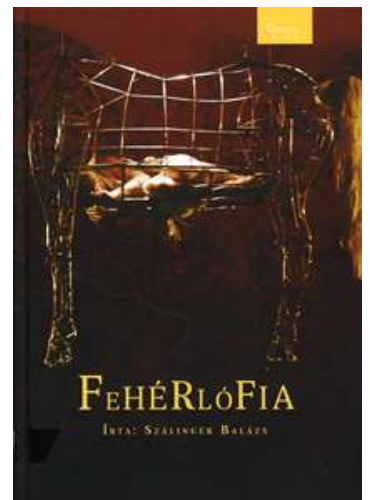
Benedek Elek (1859-1929) *Magyar mese- és mondavilág* című műve már több mint száz éve nemzedékek meghatározó olvasmányélménye.

Az író folklórgyűjtését már egyetemista korában kiadta a Kisfaludy Társaság. Ez a műve először Budapesten, öt kötetben, 1894–1896-ban jelent meg. A mesemondó a népmeséket átköltötte, hogy a gyerekek megismerjék az ősi szókincset, a népi gondolatfűzéseket, a magyar nyelv szemléletes és fordultatos kifejezéseit.

Meséi a hagyományok s a magyar múlt megbecsülésére, a szülőföld szeretetére, az anyanyelv ápolására és igaz emberségre nevelnek. (www.moly.hu)

Szálinger Balázs: Fehérlófia

Szálinger Balázs bábdarabja olyan területen hoz újat az irodalomban és a magyar kulturális hagyományban, ahol már nem remélt újdonságot a legvadabb újraértelmezői lendület sem: a *Fehérlófia* című hősmesét dolgozza át korszerű nyelvi eszközökkel, rengeteg leleménnyel és a szövegintegritást csöppet sem csorbító kikacsintásokkal úgy, hogy mind a gyermeknézőket, mind pedig a felnőtt befogadókat a jóllakottság (kásával, krumplipürével és kiváló szöveggel való jóllakottság) érzetével tölti el. Fehérlófia elindul és barátai segítségével, majd később egyedül legyőzi a Gonoszt; és természetesen elnyeri méltó jutalmát három, a darab végén egygé olvadó királylány személyében. Közben szóba kerül a krumplipüré készítésének módozatain túl néhány olyan filozófiai kérdés is, hogy a gyermeki reakciókat megfigyelni kívánó felnőtt néző csak kapkodja a fejét – nem csupán a gondolatok mélységén és kidolgozottságán, hanem a szerző azon képességén is, hogy a kiváló előadás eszközeivel milyen természetes módon tudja mindezt a gyerekek gondolatai közé szivároztatni. Mindazoknak tehát, akik azt hitték, hogy ezernyi feldolgozás (közülük talán a Bëlga együttes 2005-ös újraértelmezése a legújabb, melyet a *Zsolti a béka* című, gyerekeknek szóló albumon hallhatunk) után már nem lehet újat mondani Fehérlófia-témakörben, javasoljuk, hogy nézzék meg és olvassák el Szálinger Balázs darabját, illetve könyvét. (www.moly.hu)

Fehérlófia (Magyar népmese) – Jankovics Marcell rajzaival

Fehérlófia, Kőmorzsoló, Vasgyúró, Hétszűnyű Kapanyányi Monyók – ugye mindenkinek ismerősen csengenek ezek a nevek? Jankovics Marcell sikeres rajzfilmje után ezúttal könyv alakban ismerkedhetnek meg a gyerekek Fehérlófia kalandos világjárásával, a magyar népmesekincs egyik gyöngyszemével. Most a legkisebbek is együtt izgulhatnak egy fehér ló embernek született fiával, elkísérhetik őt felvilági és alvilági kalandjaiban, és találkozhatnak barátaival, ellenségeivel, no meg persze a sárkányokkal és a királykisasszonyokkal.

(www.libri.hu)

Arany László: Fehérlófia és más mesék

Fanyűvő, Vasgyúró, Kőmorzsoló, Hétszűnyű Kapanyányi Monyók és Fehérlófia kalandos története mindannyiunk számára ismerős lehet. Azt már kevesebben tudják, hogy e hősmese legismertebb változatát Arany János költő gyermekei, Laci és Juliska jegyezték le, s először az *Eredeti népmesék* című gyűjteményben tették közzé 1862-ben. (www.moly.hu)

Arany László: Szép magyar népmesék

A tizenkilencedik század hatvanas éveiben Arany János siheder fia hétmérföldes csizmát húzott, és Juliska néniével bejárta a gyönyörű Székelyföldet: népmeséket gyűjteni.

Az Arany László népmese-gyűjteményéből huszonkilenc mesét tartalmazó kitűnő válogatás többsége kedvenc antológia darab (*A kiskakas gyémánt félkrajcárja*, *Babszem Jankó*, *A kis gömböc*, *Pancimanci*, *A kis ködmöm*, *A szomorú királykisasszony*, *A kóró és a kismadár*, *Fehérlófia* stb.). Arany László megtartotta a mesék eredeti szerkezetét és mondanivalóját, és ízes stílusban, igazi mesemondóként „tolmácsolja” azokat. A kötetben néhány rövid csalimese is felbukkan, a hosszabb lélegzetű történetek mellett. Az igazságot győzelemre vivő mesehősök egészen bizonyos, hogy eljuttatják „üzenetüket” a gyerekeknek.

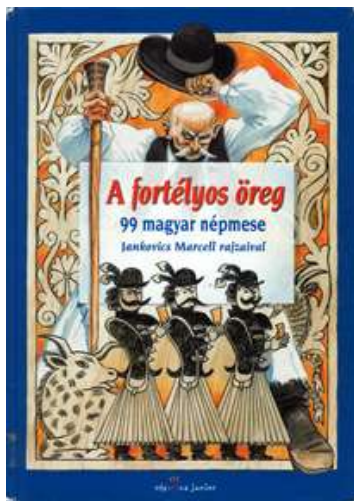
(www.moly.hu)

Ágh István: 99 magyar népmese

Több mint tizenöt éve jelent meg először *A fortélyos öreg* címmel ez a mesegyűjtemény, amelynek sikere, azóta is töretlen, ötödik kiadását éri meg immár. Nem véletlen, hiszen népmeséink varázsát nem koptatja az idő, generációk nőnek fel úgy, hogy izgulnak a csillagszemű juhászért, rácsodálkoznak a bíró lányának eszességére, vagy kacagnak a rátótiak butaságán. A mesékben megfogalmazott bölcsességek mit sem veszítettek aktualitásukból, a gyermeki fantázia pedig mindig is keresni fogja a szárnyalásra alkalmas történeteket. Örökségünk e sok szép népmese, felelősek vagyunk a megőrzésükért.

A *99 magyar népmese* című kötet szövegeit Mezey Katalin válogatta és dolgozta fel, részben Ágh István immár klasszikus, a *Paraszt evő paripa* című gyűjteményének felhasználásával. A varázslatot Jankovics Marcell magával ragadó illusztrációi teszik még teljesebbé. (www.moly.hu)

A fortélyos öreg: 99 magyar népmese

„Kinek ajánlom e könyvet? Mindenkinek.

Mindenkinek, felnőtteknek, gyermeknek egyaránt. Felnőtteknek, aki mesén nőtt fel, és van gyermeke, unokája, és azt szeretné, ha ők is részesülhetnének abban a varázslatos élményben, amit a gyermekkori mesehallgatás jelent. Mert természetesen úgy képzem, hogy a szülő, nagyszülő – mielőtt kívülről fújná őket – felolvassa a meséket az aludni térő gyermekeknek, és megmutatja nekik, megbeszéli velük a kiválasztott meséhez készült képet.

Szerettem volna valamit megmutatni azokból a kis világokból, azoknak a falvaknak a népművészetéből, ahol ezek a mesék születtek. A mese ugyan egyetemes, az ember is az, de ahogy nincs két teljesen egyforma ember, úgy a rokon mesék is különböznek egymástól, hiszen emberek mesélik őket. És a kis különbségek

fontosak. Átaluk válik a bennük rejlő sok évezredes bölcsesség egyedi élménnyé. Forgassák haszonnal e könyvet, teljék benne sok-sok örömről!” (Jankovics Marcell) (www.moly.hu)

A Kárpát-medence nagy mesekönyve

A *Kárpát-medence nagy mesekönyve* cím nem csupán hangzatos megfogalmazás, igazi kuriózumról van szó, hiszen felöleli a Kárpát-medencei nemzetek széles palettáját: magyar, szlovák, román, német, szerb, ruszin, ukrán, horvát, lengyel, örmény, zsidó, cigány és olasz népmesék válogatott gyűjteményét rejt magában a kötet. A mesekönyv segít megismertetni a gyermekeket más népek kultúrájával is. A könyv lapjait színes akvarellillusztrációk díszítik. (www.libri.hu)

Visy Beatrix: Madártávlat és halszemoptika - irodalomkritikák

A cím — mondja Visy Beatrix — „behatolási pont” az értelmezéshez. Kövessük hát útbaigazítását és alkalmazzuk órá magára. Kötetének címéül szokás szerint egy bírálatának címét választotta. Nem lényegtelen, hogy ennek tárgya egy elsőkötetes erdélyi író — Láng Orsolya — könyve. Mindjárt megmutatja, hogy kritikusunk szívesen vállalja a legelső publikációk megmérésének kockázatát, hogy kiterjeszti érdeklődését a Magyarországon kívüli magyar irodalomra is, s erősen foglalkoztatják a női szerzők művei. Gazdag anyagát korántsem tölti ki ez a három tartalom — olvashatunk élő klasszikusokról, pályájuk delelőjén álló írókról, ismertebbekről és kevésbé ismertekről, valamint kritikustársakról is bőséggel a kötetben —, de mindenesetre jellemző. A madártávlat és a halszemoptika egyaránt széles látószöveget jelent, de mégis alapvetően különböző nézőpontokat; a

cím az ilyesmire való nyitottságra utal. Visy követő kritikus, aki gondosan megmutatja a bírált művek szerkezetét, hogy aztán higgadtan mérlegelje működését, teherbíró képességét. Követő, amennyiben nem kívülről jött elvárásokat érvényesít, hanem a művek saját normáit rekonstruálja és juttatja érvényre a bírálatban. Mi, olvasók pedig bizalommal követhetjük őt kritikai kalandozásaiban. Jó helyekre visz, és gyakran ismeretlen területekre. A kötetben olvasható: Nyelvnyűvő, szómorzsoló, mesegyűró - Szálinger Balázs: Fehérlófia (Orpheusz, 2015.) átiratáról is. (www.moly.hu)

Szemadám György: Jankovics Marcell

Jankovics Marcell 1960-ban szinte véletlenül került rajzolóként a Pannónia Filmstúdióba, ahol Szabó Szabolcs keze alatt dolgozhatott. Szerencséje volt, hiszen fiatalságának teljes energiáját a nálunk fiatal művészeti ág - az animációs film - kísérleteinek szolgálatába állíthatta. (A közelmúltban ünnepelhettük a rajzfilm százéves „születésnapját”).

A magyar animációs film, melynek első mérföldkövét Macskássy Gyula 1951-ben elkészült *A kis kakas gyémánt félkrajcárja* című rajzfilmje képviseli, nehéz helyzetbe került a racionalizálások után. A Pannónia Filmstúdióban csak Macskássy Gyula, Csermák Tibor, Dargay Attila, Szabó Szabolcs, Imre István, Nepp József és Kozelka Kálmán folytathatta a munkát. Macskássy - a magyar rajzfilm meghatározó egyéniségű, stílusújíró útörője - ezután kezdett el reklámfilmek készítésével foglalkozni. Egy idő múlva ezek sikere és jövedelmezősége némiképp megerősítette a magyarországi animációs filmművészet helyzetét. (www.antikvarium.hu)

Jankovics Marcell: Lékiratok

A szerző csak arról írhat, amire emlékszik, vagy amire emlékeztetik, de a kezét óhatatlanul bizonyos megfontolások vezetik. Ezért válogat, hallgat el, kerül meg, fogalmaz óvatosan.

Ennek az új kiadásnak különös oka van. Amikor a *Lékiratok* először megjelent, a Pannónia Filmvállalat egyik pártállami igazgatója beperelt, mert olyasmit állítottam róla, ami szerinte valótlan.

Jankovics Marcell tudatosan választotta a kellemesen lágy hangzású emlékiratok szó helyett a Lékiratokat könyve címéül. Ezzel utal arra, hogy saját és családja múltja „többé-kevésbé nem kedves” számára, még ha alapvetően derűs természetének köszönhetően "igyekszik kedélyesen szemlélni".

A regényes életrajz a szerző élete első 19 évre terjed ki, ám a valós történelmi háttér, amit felrajzol, majd egy fél évezred: felvázolja egész családjának történetét is, visszamenvén az időben az egykori horvát, székely, örmény, lengyel ősökig. (www.libri.hu)

Felhasznált irodalom, forrásjegyzék, online ajánló

- <https://magyar.film.hu/filmhu/magazin/amit-nem-tudtal-a-40-eves-feherlofiarol>
- <https://magyar.film.hu/filmhu/magazin/a-hetszunu-kapanyani-monyok-mar-az-egyesult-allamokban-is-hazaviheto>
- <https://www.mmalexikon.hu/kategoria/film/feherlofia>
- <https://magyar.film.hu/filmhu/magazin/animacios-hagyomanyorzes-egy-rendhagyo-idoszakban>
- <http://www.mzsk.hu/ujoldal/olvasopont/2014/07/07/szimbolumok-jelenteshordozasa-arany-laszlo-feherlofia-mesejeben/>
- <https://filmarchiv.hu/hu/aktualis/hirek/a-lenyeg-a-kozmi-kussag>
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Jankovics_Marcell_\(filmrendező\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Jankovics_Marcell_(filmrendező))
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Bacsó_Zoltán
- <https://bmk.partium.ro/hu/hirek/adminisztrativ-erasmus-a-budapesti-metropolitan-egyetemen>
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Hap_Magda
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Szabó_Gyula_\(színész,_1930-2014\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Szabó_Gyula_(színész,_1930-2014))
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Cserhalmi_György
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Pap_Vera
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Szemes_Mari
- <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/MagyarNeprajz-magyar-neprajz-2/v-magyar-nepkolteszet-63D6/nepmese-63EF/a-nepmese-mint-nepkolteszeti-mufaj-6451/>
- http://www.ismerdmegetmagyarorszagot.com/Blog/A_magyar_nepmesek_jellemzoi_I.html
- http://www.ismerdmegetmagyarorszagot.com/Blog/A_magyar_nepmesek_jellemzoi_II.html
- <https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/3-1754.html>
- <https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/3-1759.html>
- <https://mek.oszk.hu/04800/04833/04833.htm#95>
- <https://mek.oszk.hu/04800/04865/04865.htm#82>
- <https://www.kulter.hu/2015/07/nyelvnyuvo-szomorzsolo-mesegyuro/>
- <https://mek.oszk.hu/21100/21164/21164.pdf>

Az Internetes források megtekintésének ideje: 2022. 04. 29.